

Afskrift ved Jørgen Lauritsen (enkelte slåfejl korrigeret af JPL)

AFSKRIFT AF SAMTALE MELLEML:

M: ANE SOFIE PEDERSEN (født OLSEN) og

E: ESTER LIEBERKIND (født PEDERSEN)

optaget i Skælskør, Jernbanevej 14, st.tv. d. 19. feb. 1972 af "E"

M: Jeg kom ud at tjene da jeg var 12 år, da tjente jeg på en gård i Lorup sammen med Peter, han var 13, og jeg var 12, og da var vi begyndt med at malke de 13 køer.

Der mødte vi i 3 måneder, da datteren var på højskole, så måtte vi ene malke! - og jeg kom da i skole en gang imellem, men det var ikke ret tit -----

----- Peter havde jo tjent der i nogle år, da jeg kom der - altså i 6 uger tjente vi et par - han var jo heller ikke så gammel - men jeg blev altså konfirmeret på den gård. ---

E: Hvordan holdt i konfirmation dengang?

M: --- fordi at min far han jo nær havde fået savet sin hånd af, så de kunne ikke sådan ---

---så at Hans Nielsen de måtte have maset med det.

E: Hvordan foregik sådan en konfirmation - med fest og sådan?

M: Jeg havde da ingen konfirmation, far lå i sengen så ----

---- lukkede jeg mig næste dag.

E: Fik du nogle gaver?

M: Jeg fik en perlekrans.

E: Af hvem?

M: Af hende der havde syet min kjole - mit konfirmationstøj, ---

E: Fortæl lidt om det hus i Kirkerup, som I boede i - jeg kan huske, at der var en brønd langt nede på marken, hvor Bedstemor gik ned og hentede vand.

M: --- men så rejste jeg derfra, det var ellers ---- så rejste jeg derfra, et andet sted hen, der hvor chefen(?) hed Schiødter(?), det var altså min mors farbror.

E: Hvor gammel var du dengang?

M: Jeg var 15 år, det var jeg, det var 16.

E: Kan du huske hvad I fik i løn dengang?

M: Jah, - mon ikke jeg fik 40 kroner om halvåret?!

E: Om halvåret??

M: Ja! - Jeg mener jeg tjente 80 kroner det første år.

E: Hvad lavede du så sådant et sted?

M: Ja! alt muligt: malke og gik i marken og gjorde rent.

E: Hvor lang var arbejdsdagen?

M: Ja, hvis vi siger mellem 4 og 5 måtte vi da op --

E: Om morgenen?

M: Ja.

E: Hvornår havde I så fri?

- M: Jah - man skulle jo malke til aften, sådan et sted hvor de malkede 3 gange, - så var vi færdige ved 9-tiden vel.
- E: (bestyrtet) Om aftenen?? Havde I så ikke haft fri midt på dagen?
- M: Ja, vi har jo haft lidt aftenfri, - men det er altså ikke "fri" på en gård, -- Der var jeg til jeg var 16, så kom jeg til -----
Kører den dér? -
--- og der var jeg på en gård, men der malkede vi 3 gange om dagen, så der var ikke meget frihed, - og der var 2 små børn: Drengen var 3 år, og pigen blev født - og der var jeg enepige.
Så da jeg havde været der i 3 år, så rejste jeg hen i nabogården, der var ingen børn, og dér var vi 3 piger, og dér var jeg vel nærmest - jeg var nærmest ude i ---
--- vi havde selv, hvor vi lavede smør og ost, og jeg var altså dér ude i -- hvad kalder man det? -- bryggerset!, ude i bryggerset, og var med til at vaske spande og kærner.
Konen hun tog selv smør op - hun lavede selve smørret, og det blev sendt ----- efter Slagelse.
Og dér var jeg også i 3 år, så lærte jeg at sy - det var i Sørbymagle, og så blev jeg hjemme, i den tid jeg lærte at sy, -
så sommeren efter, der var jeg i 3 måneder deroppe på den gård, hvor jeg havde tjent og været med i høsten - og så dér i oktober, da blev jeg gift.
- M: Men dér hjemme i skoven, der havde vi ikke noget vand inde, vi måtte gå ned til en å og hente vand.
- E: (tvivlende) Jamen I hentede da ikke vand i åen, til det I skulle brug?? - Der var da en brønd?!? - Jeg kan da huske en brønd, når vi kom ned forbi haven og ned på marken -
var der ikke en brønd, vi trak vand op i en spand?? I havde da ikke drikkevand af en å (?) - vi havde da en rigtig brønd, mener jeg.
- M: -----
- E: Jeg kan da huske, vi hejsede en spand ned i en brønd --
-- det var da en brønd (?) --
Men når I vaskede, så var det måske nede i åen?
- M: Ja.
- E: Hvad så om vinteren - når der var is og sne - hvad så?
- M: (tænker så det knager!) Det ved jeg ikke.
- E: Kan du ikke huske det?
- M: Det har nok været det samme.
- E: Jeg kan huske Bedstemor sad og spandt på en rok.
- M: (genert) Jeg synes ikke, det er noget at ---
- E: (afbryder) Hvad?
- M: Jeg: synes ikke det er noget at høre for fremmede.
- E: (muntert) Jamen Mor, det skal vi da høre lidt om. - Jeg kan huske Bedstemor kartede uld og spandt på en rok, - så strikkede I selv alle strømperne. Da gik man ikke hen sådan og købte strømper i en forretning, vel?
- M: Ja, for vi havde jo får.

E: (overrasket) Havde I får??
M: Vi havde får, der hvor jeg tjente, og der klippede vi fårene, og jeg har da også fået uld.
E: Havde du så det med hjem til Bedste?
M: Det var min løn, ja.
E: Så spandt Bedstemor det?
M: Noget af det, - og noget af det vævede vi til dyner.
E: Hvordan gjorde I det?
M: Ja, der var én nede i Eggeslevmagle der vævede - så jeg har altså haft dyner, vi selv har lavet!
E: Hvad blev det vævet af?
M: Af uld!
E: Dynevår af uld??
M: Ja!
E: Nå.
M: Det blev jo spundet til hvidt og kulørt garn ---
E: Ja vel.
M: --- og jeg har da haft en sribet ---
E: (afbryder) Er det den rødribede, gråribede, jeg kan huske?
M: Ja.
E: Tænk, - var det hjemmevævet?
M: Ja.
E: Nåhhh
M: Jo, det kunne vi godt - det var ude i Eggeslevmagle, der var én der vævede.
E: Hun havde altså en stor væv og tog imod uld af folk?
M: Ja, jeg kan bare huske, at hun vævede det.

M: Og så blev jeg jo gift og kom til Sønder Bjergerne at bo, og dér var vi i 7 år. Vi havde et mølteri med vindmotor - men så blev min mand indkaldt, og så skulle vi have en fremmed på møllen, og det gik altså skidt altsammen, så det blev solgt, og vi flyttede til Skælskør.

E: Det var altså under den første verdenskrig?
M: Ja, der var i 1914.
E: Det var det år Søster blev født?
M: Ja, hun var et halvt år dengang far blev indkaldt. - Men så kom vi jo til Skælskør, og øh -- så véd jeg ikke hvad jeg skal sige -- og far han begyndte på savværket, og dér var han i 35 år. Så fik vi jo folkepension.

E: Ja, alt der dér i de mellemliggende 35 år, det kan jeg jo selv huske altsammen, hvordan det er gået -- men jeg ville så gerne have hvis du kunne huske noget fra, hvordan det var at gå i skole, da du var barn. Hvor mange var I i skolen? - Det var Kirkerup Skole, ikke?
M: Jeg gik jo i en pøgeskole.
E: Var det i Kirkerup?
M: (eftertænksomt) --- jah, hvor mange var vi?
E: Et halvt hundrede stykker?

M: Næh, - en snes stykker.

E: Nå! Så var der en lærerinde til de små og en lærer til de store?

M: Ja, jeg gik til jeg var 9 år i pogeskolen, så kom jeg op i den anden.

E: Hvad fag havde I så at lære?

M: Jah, vi regnede og skrev og læste - der var ikke så mange fag dengang.

E: Bibelhistorie?

M: Ja, vi havde bibelhistorie - og sang morgensang, ja det gjorde vi, ---

E: Men I gik vel ikke i skole andet hver anden dag?

M: --- og så da jeg kom ud at tjene, da jeg var 12 år, så kom jeg ikke rigtig - det var ikke ret meget jeg kom i skole, men jeg klarede mig jo da, ---

E: (muntert) Ja, ha!

M: --- og blev konfirmeret, og har også klaret mig hele livet igennem.

E: Hvormange søskende var det I var?

M: 11.

E: - og du var den næstældste?

M: Ja. - Min far han gik jo i skoven, og mor hun måtte slide i det, for at vi kunne holde det gående, vi fik ikke ret meget for det dengang. Min mor døde, da hun var 62, og det er fyrretyve år siden.

E: (korrigerende) Det er da mere, - 50!

M: (eftertænksomt) Er det 50 år siden?

E: Ja, jeg kan da godt huske Bedstemor, - det mener jeg da.

M: Det er 42 år siden, far døde. Og vi var 11 søskende, og nu er de døde allesammen. Jeg er den ene tilbage, og nu fylder jeg 90 næste gang.

M: Ja, vi flyttede fra (?) da jeg var 7 år, ud til et hus ude i (?-skov), i et savværk, der arbejdede min far, og dér kom han galt afsted, og fik savet sin ene hånd af, - så det var småt for os.

E: Der var ikke noget der hed forsikring dengang?

M: Ja, jeg var, ja, jeg var kommet op at tjene i Lorup, og dér tjente Peter også, og dér måtte vi bestille meget, - det var en gård -

E: Hvor gammel var du?

M: 12 år.

E: Så har Peter været en 13?

M: Ja, og vi måtte ene malke, for datteren hun var på højskole i 3 måneder dér om sommeren. Manden hed Hans Nielsen, og de havde en søn, der hed Viggo og en datter der hed Elenora, - hun blev gift og kom til Lindebjerg. Og så var det, at jeg rejste derfra ud til (Mads Sjørup ?), det var hos nogle gamle folk, så dér var jeg kun et år, så kom jeg til Esholte, og dér var min bror Peter, han tjente også dér, og Oluf, - min bror Oluf.

E: På samme gård alle tre?

M: Ja! - Dér var jeg jo enepige, der var meget at bestille: Jeg måtte malke og gøre have rent, være med i huset. Kort sagt: Alting.

E: Da var du ikke konfirmeret?

M: Joh, da var jeg 16 år.

E: Nå, da var du 16 år.

M: Så da jeg havde været dér i 3 år, så rejste jeg hen på gården ved siden af, og dér var vi 3 piger, og dér havde vi meget mere frihed. Dér var det, jeg gik i bryggerset og kærnede og lavede smør.

E: Hvor tit havde du en fridag, - kan du huske det?

M: En halv dag hver 3. uge.

E: Tog du så hjem og så til ---

M: Da var jeg hjemme hos mine forældre, ja. Vi gik altid hjem, når vi havde fri - vi havde jo ingen andre steder at gå hen - og det var jo også godt nok, vi havde et godt hjem, selvom det var fattigt. Vi havde ikke så meget mad, og der var mange børn jo.

E: Så var det måske en hel belastning, økonomisk, når I kom hjem på en fridag? - Med mad?

M: Ja, vi spiste vist nok det meste af det vi havde! Engang hørte jeg de havde sagt: "Vi har spist lige så meget om søndagen, som vi skulle kunne leve for hele ugen"! - Så mange børn var kommet hjem.

E: Ja. - Hvor langt havde I fra jeres arbejde - for I måtte vel gå hele vejen?

M: Åh ja! --

E: Der var ikke anden befordring?

M: --- en 5 kilometer vel.

E: 5 kilometer? - Ja, cykler var der jo ikke noget der hed?!

M: Nej. - Jeg var 24 år inden jeg fik cykel!!

E: Var du det?! - Og hvor gammel var det, du var, første gang du kørte med toget?

M: 22!

E: Hvor var det, du skulle hen med toget?

M: Jeg skulle til Havrebjerg - hjem --- første gang --

E: Da du var forlovet med far?

M: Ja.

E: Det var første gang du kørte med toget? - Det var vel en oplevelse?

M: Det var det!

E: Hvad årstal har det været? - Ja, hvad årstal er det, du er født? - Du er født 1883, ikke? -- Ja, så kan vi selv regne det ud! ~ Det har været attenhundrede og -----

M: Det er noget sludder ---!

E: Ha, ha, ha!

M: (regner) 17 og så ---

E: Du var 17 år i 1900.

M: (regner videre) --- og 5 til -- det har været i 1905, for det var i 1907, vi blev gift.

E: Kan du huske første gang, du så en bil?

M: Ja.

E: Hvornår var det?

M: Ja, jeg véd ikke om jeg kan huske -- jeg véd ikke, om det var første gang, jeg så en bil, men jeg véd da at -- (tænkepause) -- du var vist 2 år deromkring, - ihvertfald vi kørte hos en mand op til lægen i Flakkebjerg.

E: Med hest og vogn?
M: Ja. Du skulle jo vaccineres --
E: Da kørte vi altså med hest og vogn??
M: Ja, da kørte vi hos en mand, og vi kørte ind på en mark, fordi der kom en bil - ha, ha, ha!!
E: Var det, fordi I var bange for at hesten skulle blive bange for bilen?
M: Ja!
E: Da havde du aldrig prøvet at køre i bil, kan jeg forstå?
M: Nej, men det må være af førstningen. - Der var en eller anden, der havde bil deromkring, dengang - en læge, - men så kom de jo så.
E: Det har været i 1914, at jeg var 2 år, kan jeg forstå.
M: Ja, det var deromkring.
E: Det var også deromkring, de begyndte at komme frem, tror jeg nok.
M: Da boede der nogen nede i Oreby, - dem kørte vi også med op hos lægen - dengang skulle man jo selv komme!
E: Ja.
M: Og så -- ja, i 1914 -- da blev far så indkaldt til sikringsstyrken, og da havde jeg jo så en mand på møllen. Han kom tidlig om morgenen, - og vi havde jo også en ko at malke!
E: (overrasket) Da ikke i Sønder Bjerger, vel??
M: Jo, det havde vi.
E: Havde I det??
M: --- en hest havde vi altså!
E: (mere overrasket) Hvad brugte I den til??
M: --- da kørte vi da -- vi har da været kørende til Sønder --- til - øh- kirken.
E: Det var altså befordring, - ren og skær befordring, - eller havde det noget med møllen at gøre?
M: Nej.
E: Det var altså, som når man har en bil idag?
M: --- jeg kan så tydeligt huske, at far, da han kom hjem, hesten blev så glad, så den ligefrem vrinskede!
E: (mistroisk) Det har jeg aldrig vidst, vi havde en hest.
M: Det var nok inden --- det kan være ---
E: Jeg kan jo lige dunkelt huske huset i SønderBjerger, men hesten kan jeg altså ikke huske.
M: Ja, vi byggede jo selv huset i Sønder Bjerger. - Der boede vi i -- ja, det må nok være en 7 år.
E: Nej! - da ikke i Sønder Bjerger, jeg var 3 år da vi rejste fra Sønder Bjerger!
M: Jah, men Jensine var også halvfjerde år. Jensine havde begyndt at gå i skole i Oreby Skole - hos frøken Bønnebæk. Så vi har nok boet der i 8 år. --- Ja, det kan vi jo regne ud: Vi blev gift i 1907, og det var i 1916, at vi kom til ---
---hvad bliver det?
E: Skælskør?
M: Ja.

E: Mor, kan du huske, hvad årstal Bedstefar og Bedstemor er født?
M: Født? Jeg tror, det var i 1855 - og min mor var 3 år yngre.
E: Det har så været i 58, 1858. Ja, det er over hundrede år siden nu.
M: Jaeh!
E: Så du snart er 90! Det er underligt at tænke så langt tilbage. Der er sket store forandringer - med alting.
M: Ja, dengang jeg havde bryllup i Kirkerup, da boede jo en gårdmand, der hed Bønnebæk - og, hvad var det, den anden mand hed, ude på marken - de kørte jo for os.
E: Med hest og vogn?
M: Ja.
E: Til kirken?
M: Vi kørte hjem om aftenen - det var jo oktober - det var sådan et dejligt vejr. Ja, det er så 67 år siden.
E: Hvor meget? - Du var, - hvad var du 25? - Var du 25 år, da du blev gift?
M: Ja, deromkring.
E: Næh, det er 64 år siden!
M: Jeg var 24 at regne for, - jeg fyldte 25.
E: Ja, så er det 65 år siden.
M: Ja, vi kunne da have diamantbryllup ---
E: Ja, hvis far havde levet. Diamantbryllup ---
Fortæl om det der med, at I kørte med hest og vogn til bryllup.
M: (protesterer) Jamen, det har jeg jo --
E: Jamen, du skulle --- du var ved at fortælle noget før, - med at du var omme hos ---
M: Ja. Ja, det var den 11. oktober 1907. Jeg var omme hos min farbror og fik en blomst - altså det var noget til at pynte min krans med, myrter, - myrter til at -- jeg skulle have bryllup den dag, og så skulle min syerske komme og pynte mig. Men jeg ville have en sort kjole på og hvidt slør, men -- for dengang, da var det ikke moderne med hvid kjole -- og da var det, - vi havde nogle gæster, vi skulle jo til Sønder Bjerger Mølle, og der var nogle gæster dernedefra, var kørende for os, de kørte hjem om natten - med alle vore brudegaver. Vi havde bl.a. en lampe - en hængelampe - jeg sad og holdt på --
E: Det var vel en petroleumslampe?
M: --- ja!
E: Hvad mere fik I i brudegave?
M: Ja, vi fik et spisestel, af dem der kørte for os.
E: Nå, nå, det gjorde I! Blev der så holdt lidt fest hjemme hos din far og mor den dag? - eller hvordan foregik det? Det var vel i Kirkerup kirke?
M: Det var i Kirkerup, ja, og det var --- og han hed pastor Olsen.
E: Præsten der viede jer?
M: Præsten, der viede os, hed pastor Olsen, - det var en hjælpepræst - eller hvad kalder man det - kapellan, - og jeg kan også godt huske noget om, hvad han sagde, endnu.
E: (overrasket) Nej, det var dog utroligt. Hvad sagde han?

M: Han sagde bl.a. - vi fik de ord: "Jeg og mit hus vil tjæne Herren", og så sagde han, at det skulle vi skrive i vort hjem - ikke alene over vor dør, men også i vore hjerter, - og vi har det billede her i min stue, og det har jeg altid holdt så meget af, - det er noget, et billede vi engang, - eller det skriftord, er vi engang blevet foræret.

E: Det kan jeg godt huske. - Mor, da I kom fra kirke, tog I så hjem til Bedstefar og Bedstemor i Kirkerup? - Og hvad så? - Kan du huske om I spiste eller hvad?

M: Næh, jeg kan såmænd ikke rigtig huske hvad. Vi fik da en steg, og -- dengang da, da levede folk jo ikke så højt ---

E: Nej.

M: --- og vi var jo glade for det.

E: Kan du huske hvem der ellers var der? - Dine søskende måske?

M: De var ikke så store. Der var ikke så mange, der var så store. Axeline, hun var ikke uden -- den mindste var ikke uden 6 år, men der var jo altså Martin og Johanne. Martin og hans forældre ---

E: Ja, han var jo ikke gift, vel?

M: Nej, - hvordan de var kommet derhen, kan jeg ikke huske.

E: Tror du ikke, de har været med toget til Flakkebjerg, og så kørt med hest og vogn derfra på en eller anden måde?

M: Hvordan de er kommet fra Slagelse, det véd jeg ikke.

E: De boede vel i Havrebjerg, ikke?

M: Ja, de er snarere kommet med en vogn fra ----- der gik jo en vogn ---

E: Hvordan en vogn? En bil?

M: Næh, der var jo en vogn, vi sendte disse her smørdritler med til Slagelse. Jeg véd ikke om man kunne køre med sådan én?

E: Nåh! - En fragtvogn.

M: Ja, en fragtvogn.

E: Det er sådan, altså en med 2 heste foran og nogle magestole på? ---

M: Jeg véd ikke ---

E: nej, men altså med heste, og så man kunne sidde bag?

M: Jeg véd ikke - den første gang jeg var i Havrebjerg, da gik jeg og far til Slagelse -

E: Hvorfra?

M: Ja, fra Kirkerup!

E: Hvor langt er det?

M: Ja, der er god mil, - der er en mil fra - men se, inden vi når Sørby, der er jo et langt stykke.

E: Kan du ellers huske, hvad I fik i brudegave?

M: Ja, vi fik altså en hængelampe - en petroleumslampe - og et spisestel, og jeg fik også nogle vaser, men dengang fik man jo ikke så meget.

E: (peger) Den der platte, fik I ikke også den? - Den platte der hænger deroppe med møllen på? --

M: Næh.

E: --- det troede jeg var en brudegave.

- M: Næh, den har far købt - nej, vi fik ikke så meget, men jeg synes, det var godt det. Mine søskende var jo ikke så store.
- E: Dem af dine søskende, der var ude at tjene, havde de fri og var med hjemme - kan du huske det?
- M: Ja, det var de! --- og vent nu lige lidt --- og så havde jeg aldrig tænkt, at jeg skulle få nogen cykel, og jeg var 24 år, da jeg fik min cykel! - Og vi har jo cyklet meget i vores ferie. Vi fik ikke ferie, inden vi var sidst i halvtredserne, og den første gang, da havde vi kun 4 dage, - da var vi en tur i Kalundborg - hos Valdemar - en tømrer der boede dér ---
- E: Din bror?
- M: Ja, min bror og hans familie. - Og så begyndte vi ellers at cykle: Vi har været cyklende flere gange til København - og til Esbjerg. Vi har været meget omkring - og boet på vandrehjem -- men vi har aldrig været udenlands. - Og så døde min mand i 1958, og så, det er jo altså nu 10 år siden.
- E: Næh?!!
- M: Eller 12, 13?
- E: 14, 13 et halvt!
- M: Og nu bor jeg i en pensionistlejlighed og har det godt, skønt min høje alder - øh - jeg har en datter, der bor på Lolland, som jeg rejser ned til nu om 8 dage. Hun holder fødselsdag, hun fylder 58 ---
- E: Det er Søster.
- M: Og jeg har, en datter, der også kommer derned, - hun kommer fra ---
- E: (latterudbrud) det er jo mig!! ha, ha, ha, du sidder og snakker med!! - ha, ha, ha, ha, ha.
- M: (leende) -- hun kommer fra København
- E: (leende) Sig mig, hvem snakker du til? Er det til mig, eller er det ha, ha, ha, ha, ha, ha, ha.
- M: (uanfægtet, drilsk) -- hun kommer fra København, næh, fra Roskilde, og jeg kommer fra Skælskør, og så skal vi mødes dernede til fødselsdag, og vi skal besøge min svigersøn, som opholder sig på et plejehjem - han har sclerose, og er meget dårlig. Min datter hun bor i en villa.

SLUT